

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CZWARTA SEKCJA

BOGUSŁAW KRAWCZAK przeciwko POLSCE

(Skarga nr 24205/06)

WYROK

STRASBURG

31 maja 2011 roku

*Wyrok ten stanie się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w Artykule 44 § 2 Konwencji.
Wyrok ten może podlegać korekcie wydawniczej.*

W sprawie Bogusław Krawczak przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Sekcja Czwarta), zasiadając jako Izba w składzie:

Nicolas Bratza, *Przewodniczący,*

Lech Garlicki,

Ljiljana Mijović,

Sverre Erick Jebens,

Zdravka Kalaydjieva,

Nebojša Vučinić,

Vincent A. De Gaetano *sędziowie,*

oraz Lawrence Early, *Kancierz Sekcji,*

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 10 maja 2011 roku,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 24205/06) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej wniesionej do Trybunału na podstawie Artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”), przez obywatela polskiego, Pana Bogusława Antoniego Krawczaka („skarżący”), w dniu 15 maja 2006 roku.
2. Rząd Polski („Rząd”) był reprezentowany przez pełnomocnika, Pana J. Wołosiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.
3. Skarżący zarzucił naruszenie Artykułu 3 Konwencji, podnosząc że Państwu nie udało się zapewnić mu odpowiednich warunków bytowych podczas całego okresu jego tymczasowego aresztowania. Twierdził, nadto że jego tymczasowe aresztowanie przekroczyło "rozsądny termin" w rozumieniu Artykułu 5 § 3 Konwencji. Zarzucał następnie, na podstawie Artykułu 6 § 1 Konwencji, że postępowanie karne toczące się przeciwko niemu było nierzetelne i że niesłusznie nie wyrażono zgody na jego warunkowe przedterminowe zwolnienie. Wreszcie, powołując się na Artykuł 8 Konwencji, skarżył się na nadmierne ograniczenia w zakresie jego kontaktów z rodziną podczas jego tymczasowego aresztowania.
4. Skarżący oraz Rząd przedłożyli swoje obserwacje co do istoty sprawy (Artykuł 59 § 1 Regulaminu).

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

5. Skarżący urodził się w 1952 roku. Obecnie przebywa w Zakładzie Karnym w Czerwonym Borze.

A. Postępowanie przygotowawcze i postępowanie karne

6. W dniu 12 stycznia 2005 roku skarżący został zatrzymany w Polsce pod zarzutem przemytu znacznej ilości narkotyków z Wenezueli.
7. W dniu 14 stycznia 2005 roku Sąd Rejonowy w Gdańsku podjął decyzję o zastosowaniu wobec niego tymczasowego aresztowania. Decyzja ta została utrzymana w mocy postanowieniem Sądu Okręgowego w Gdańsku w dniu 18 kwietnia 2005 roku.
8. W postanowieniu o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wobec skarżącego, Sąd Rejonowy powołał się na uzasadnione podejrzenie, że skarżący dopuścił się powyższego przestępstwa. Sąd przywiązał szczególną wagę do dużego prawdopodobieństwa wymierzenia skarżącemu surowej kary i ryzyka, że mógłby on utrudniać postępowanie.
9. Tymczasowe aresztowanie skarżącego zostało następnie przedłużone na mocy postanowienia Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 22 marca 2005 roku (utrzymane w mocy przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku w dniu 27 kwietnia 2005 roku), z dnia 23 czerwca 2005 roku, 15 września 2005 roku (utrzymane w mocy przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku w dniu 11 października 2005 roku), z dnia 13 stycznia 2006 roku oraz z dnia 18 kwietnia 2006 roku (utrzymane w mocy przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku w dniu 26 kwietnia 2006 roku).
10. W postanowieniu w przedmiocie przedłużenia tymczasowego aresztowania skarżącego, Sąd Okręgowy zauważył, że konieczne było przedłużenie postępowania przygotowawczego w celu uzyskania tłumaczenia z języka hiszpańskiego na język polski niektórych istotnych dokumentów w sprawie, przesłuchania nowych świadków i uzupełnienia (wstępnych) zarzutów. Wziął pod uwagę fakt, że skarżący miał niepełnosprawną matkę, jednak doszedł do wniosku, że miała ona zapewnioną odpowiednią opiekę, a tym samym, że nie wystąpiły szczególne powody rodzinne lub inne, przemawiające przeciwko aresztowaniu skarżącego.
11. W dniu 17 czerwca 2005 roku do Sądu Rejonowego Gdańsk wpłynął akt oskarżenia.
12. W dniu 6 października 2005 roku Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił wniosek skarżącego o zwolnienie, uznając, że pierwotne zarzuty uzasadniające jego zatrzymanie były nadal aktualne.
13. W dniu 28 grudnia 2006 roku Sąd Apelacyjny w Gdańsku przedłużył tymczasowe aresztowanie skarżącego, odnosząc się do podstaw początkowo wskazanych w postanowieniu o zastosowaniu tego środka. Podkreślił, że przestępstwo, o które skarżący został oskarżony, miało zostać popełnione przez zorganizowaną grupę przestępczą. W związku z tym sąd uznał, że tymczasowe aresztowanie stanowi jedyny środek zdolny do zapewnienia prawidłowego toku postępowania.
14. Zażalenie skarżącego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku nie zostało uwzględnione przez ten sam sąd w dniu 16 stycznia 2007 roku.
15. W dniu 25 kwietnia 2007 roku, 11 grudnia 2007 roku i kolejnych bliżej nieokreślonych dniach Sąd Apelacyjny w Gdańsku ponownie przedłużył tymczasowe aresztowanie skarżącego. W postanowieniu z dnia 11 grudnia 2007 roku sąd orzekł, że kolejne przedłużenie tymczasowego aresztowania skarżącego było konieczne w celu umożliwienia sądowi zbadania dodatkowych dowodów i przesłuchania kolejnych świadków. Sąd zauważył nadto, że jeden ze współoskarżonych został równocześnie oskarżony w innym postępowaniu i pozostawał do dyspozycji Sądu Okręgowego w Krakowie, co spowodowało konieczność doprowadzenia go pod eskortą na każdy termin rozprawy przed Sądem Rejonowym w Gdańsku. Zażalenie skarżącego wniesione na to postanowienie nie zostało uwzględnione w dniu 28 grudnia 2007 roku.

16. W dniu 30 grudnia 2008 roku Sąd Okręgowy w Gdańsku uznał skarżącego za winnego zarzucanych mu czynów i skazał go na 10 lat pozbawienia wolności.
17. W dniu 2 marca 2010 roku Sąd Apelacyjny w Gdańsku utrzymał w mocy wyrok sądu pierwszej instancji.
18. Skarżący wniósł kasację, a postępowanie przed Sądem Najwyższym jest obecnie w toku.

B. Warunki w tymczasowym areszcie, w którym przebywał skarżący

19. W dniu 14 stycznia 2005 roku skarżący został osadzony w Areszcie Śledczym w Sztumie.
20. W dniu 30 września 2005 roku został przetransportowany do Aresztu Śledczego w Gdańsku.
21. Od dnia 12 października 2006 roku do dnia 15 listopada 2006 roku skarżący przebywał w Areszcie Śledczym w Krakowie.
22. W dniu 16 listopada 2006 roku został ponownie przetransportowany do Aresztu Śledczego w Gdańsku. Przebywał tam do dnia 6 marca 2007 roku.
23. W dniu 7 marca 2007 roku skarżący został po raz kolejny przetransportowany do Aresztu Śledczego w Krakowie i przebywał tam do dnia 21 marca 2007 roku.
24. Dniach od 22 marca 2007 roku skarżący został osadzony w Areszcie Śledczym w Gdańsku.
25. Po jego skazaniu w dniu 17 stycznia 2009 roku został przetransportowany do Zakładu Karnego w Iławie, gdzie odbywał orzeczoną karę pozbawienia wolności. Pozostawał tam do dnia 17 października 2009 roku, za wyjątkiem okresu od dnia 30 czerwca 2009 do dnia 3 września 2009 roku, kiedy był osadzony w Areszcie Śledczym w Raciborzu.
26. W dniu 18 października 2010 roku skarżący został przetransportowany do Zakładu Karnego w Czerwonym Borze, gdzie obecnie przebywa.

C. Warunki zatrzymania skarżącego

27. Strony przedstawiły częściowo różne stanowiska odnośnie warunków tymczasowego aresztowania skarżącego ustalonych powyżej.

1. Stanowisko skarżącego

28. Po aresztowaniu w dniu 12 stycznia 2005 roku skarżący został osadzony w Areszcie Śledczym w Sztumie, gdzie początkowo przebywał w celi o nieokreślonej powierzchni.
29. W dniu 20 czerwca 2006 roku w Areszcie Śledczym w Gdańsku został umieszczony wraz z pięcioma innymi osadzonymi w celi o powierzchni 16 m². Wolna przestrzeń w celi, meble i inne urządzenia, wynosiły ok. 1 m² na osobę.
30. Następnie w bliżej nieokreślonym dniu skarżący został przeniesiony do celi, której powierzchnia wynosiła 20 m² i była dzielona przez sześciu osadzonych. W celi znajdowały się trzy piętrowe łóżka, dwa stoły, sześć taboretów i kilka szafek. Kabina toalety znajdowała się również wewnątrz celi. Wolna powierzchnia w celi wynosi około 1,5 m² na osadzonego.
31. Od dnia 17 października do dnia 15 listopada 2006 roku skarżący był osadzony w Areszcie Śledczym w Krakowie. Pomimo, że nie palił, był osadzony w celi przeznaczonej dla palaczy.

32. W piśmie z dnia 9 listopada 2009 roku skarżący poinformował Trybunał, że był stale przetrzymywany w celi, gdzie ustawowy wymóg minimum 3 m² powierzchni na jednego więźnia nie był przestrzegany. Toaleta nie została właściwie oddzielona od reszty celi, a warunki sanitarne były niewłaściwe.

33. W piśmie z dnia 15 października 2010 roku skarżący poinformował Trybunał, że od dnia 9 listopada 2009 do dnia 26 listopada 2009 roku władze Zakładu Karnego w Iławie umieściły go wraz z innym osadzonym w celi, gdzie powierzchnia na jednego więźnia wynosiła 2,48 m².

W tym samym piśmie stwierdził nadto, że w dniu 26 listopada 2009 roku został przeniesiony do celi nr 18 w oddziale B, gdzie wymóg 3 m² powierzchni mieszkalnej na jednego osadzonego był przestrzegany, a warunki jego osadzenia były mniej lub bardziej zadowalające.

2. Stanowisko Rządu

34. Rząd przekazał następujące informacje dotyczące warunków osadzenia skarżącego w każdej z jednostek penitencjarnych.

35. W odniesieniu do Aresztu Śledczego w Gdańsku, Rząd uznał, że skarżący został tymczasowo umieszczony w celi, w której powierzchnia dla jednego osadzonego wyniosła mniej niż 3 m². Powierzchnia w poszczególnych celach zajmowanych przez skarżącego wahała się od 2,26 m² do 4,06 m² na jednego osadzonego. Okres, w którym skarżący był osadzony w celach, w których powierzchnia była niższa niż 3 m² na jednego więźnia wynosił w sumie 235 dni.

36. Rząd wyjaśnił, że podczas całego okresu jego aresztowania skarżący był uprawniony do jednej godziny spaceru dziennie na dziedzińcu Aresztu Śledczego i udziału w różnych zajęciach sportowych. Warunki sanitarne w Areszcie Śledczym w Gdańsku były odpowiednie, cele właściwie oświetlone i wyposażone we wszystkie niezbędne meble.

37. Odnosnie Aresztu Śledczego w Krakowie, Rząd również przyznał, że skarżący momentami przetrzymywany był w celach, w których norma powierzchniowa na jednego osadzonego wynosiła mniej niż 3 m². Początkowo był umieszczony w celi dla niepalących, ale na własną prośbę został później przeniesiony do innej celi. Tam również miał prawo do jednej godziny spaceru dziennie na terenie dziedzińca aresztu. Ogólne warunki sanitarne w areszcie były zadowalające, a skarżący został wyposażony w niezbędne produkty do jego codziennej higieny.

38. W piśmie z dnia 26 listopada 2009 roku Rząd przedłożył, że skarżący został umieszczony w Zakładzie Karnym w Iławie, w celi, w której przestrzegany był ustawowy standard minimum 3 m² na osobę.

3. Działania podjęte przez skarżącego odnośnie warunków jego aresztowania

39. Skarżący złożył skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich, skarżąc się na warunki jego tymczasowego aresztowania w Areszcie Śledczym w Krakowie. Nie wniósł podobnej skargi w odniesieniu do Aresztu Śledczego w Gdańsku, ponieważ, jak wyjaśnił, taka skarga nie miałaby szans powodzenia, a ponadto obawiał się prześladowań ze strony władz więziennych z Aresztu Śledczego w Gdańsku.

40. Skarżący nie wytoczył powództwa cywilnego w celu dochodzenia odszkodowania za naruszenie jego dóbr osobistych w związku z warunkami jego tymczasowego aresztowania.

D. Wizyty rodziny w areszcie

1. stanowisko skarżącego

41. Skarżący twierdził, że podczas pobytu w Zakładzie Karnym w Sztumie miał prawo do jednego widzenia z rodziną w miesiącu. Podczas pierwszej wizyty zezwolono mu na widzenie z żoną w sposób umożliwiający bezpośredni kontakt w obecności funkcjonariusza służby więziennej. Podczas wszystkich kolejnych widzeń był oddzielony od osób go odwiedzających szybą z tworzywa sztucznego i mógł komunikować się z nimi jedynie za pośrednictwem wewnętrznego telefonu. Miał prawo tylko do widzenia jednego odwiedzającego w danym czasie.

42. W marcu 2005 roku żonie skarżącego odmówiono prawa do widzenia. Zdaniem skarżącego, władze uzasadniły odmowę zezwolenia faktem, iż osobiste przeszukanie żony skarżącego podczas kontroli przy wejściu do Aresztu Śledczego rzekomo ujawniło posiadanie zabronionego grypsu i niektórych niedozwolonych leków. Skarżący twierdził, że władze niesłusznie i mylnie uznały osobistą notatkę jego żony za zabronioną wiadomość. Wyjaśnił także, że leki, które miała przy sobie należały do niej i że były to zwykłe leki na problemy z krążeniem krwi. Zauważył nadto, że w trakcie zaplanowanej na dany dzień wizyty byłby tak czy inaczej oddzielony od żony szybą z tworzywa sztucznego, czego zarówno władze, jak i jego żona byli świadomi.

43. W Areszcie Śledczym w Gdańsku skarżący uprawniony był do jednego widzenia w miesiącu. Zazwyczaj był oddzielony od osób go odwiedzających szybą z tworzywa sztucznego i mógł komunikować się z nimi za pośrednictwem wewnętrznego telefonu.

44. Skarżący twierdził, że przy wielu okazjach żona i inni członkowie jego rodziny składali liczne wnioski o zezwolenie na widzenie umożliwiający bezpośredni kontakt z nim, ale wnioski te nie były uwzględniane. Twierdził, że zezwolono mu na widzenie z rodziną w sposób umożliwiający bezpośredni kontakt tylko sześć razy.

45. Z kopii dokumentów dostarczonych przez skarżącego, wynika, że wnioski złożone przez różnych członków jego rodziny, w dniach 12 lipca 2005 roku, 5 sierpnia 2005 roku, 29 maj 2006 roku, 9 lipca 2006 roku oraz w dniu 5 września 2006 roku nie zostały uwzględnione przez Sąd Okręgowy w Gdańsku, zazwyczaj za pomocą notatki „nie wyrażam zgody”, sporządzonej odrębnie na ich wnioskach.

46. W wyniku wniosku złożonego w dniu 30 czerwca 2006 roku, w dniu 3 lipca 2007 roku sąd wyjątkowo wyraził zgodę na widzenie z żoną umożliwiający bezpośredni kontakt.

47. Ponadto, wniosek skarżącego z dnia 10 lipca 2006 roku, o wyrażenie zgody na bezpośredni kontakt z jego odwiedzającymi, nie został uwzględniony przez sąd w dniu 18 lipca 2006 roku.

48. Według zaświadczenia wydanego w dniu 25 lipca 2007 roku przez władze Aresztu Śledczego w Gdańsku, dostarczonego przez skarżącego, do dnia 23 lipca 2007 roku zezwolono mu na widzenie z:

- żoną - 16 razy: podczas 9 wizyt byli oddzieleni szybą z tworzywa sztucznego, a 7 innych przypadkach zezwolono im na widzenie umożliwiający bezpośredni kontakt;
- synem P. - 9 razy: 7 razy za pośrednictwem szyby z tworzywa sztucznego i 2 razy w bezpośrednim kontakcie;
- córką E. - raz, będąc oddzielonym od niej szybą z tworzywa sztucznego.

2. Stanowisko Rządu

49. Rząd wskazał, że podczas pobytu w Areszcie Śledczym w Gdańsku skarżący uzyskał zgodę na widzenie z rodziną 46 razy, w tym w 20 przypadkach w sposób umożliwiający bezpośredni kontakt. Prawie wszystkie wnioski złożone przez członków rodziny skarżącego zostały uwzględnione. Widzenia miały miejsce w dniach:

- 11 i 18 października 2005 roku;
- 8, 10, 23, 25 listopada 2005 roku;
- 1, 8, 13, 20 grudnia 2005 roku;
- 12 i 20 stycznia 2006 roku;
- 7 i 17 lutego 2006 roku;
- 1, 10, 24 marca 2006 roku;
- 10, 12, 14 i 21 kwietnia 2006 roku;
- 12 i 17 maja 2006 roku;
- 6, 21, 30 czerwca 2006 roku;
- 11 i 21 lipca 2006 roku;
- 31 sierpnia 2006 roku;
- 7 i 21 września 2006 roku;
- 23 listopada 2006 roku;
- 16 grudnia 2006 roku;
- 22 stycznia 2007 roku;
- 22 lutego 2007 roku;
- 27 marca 2007 roku;
- 8 i 30 maja 2007 roku;
- 8 czerwca 2007 roku;
- 24 lipca 2007 roku;
- 21 sierpnia 2007 roku;
- 21 września 2007 roku;
- 12 października 2007 roku;
- 29 listopada 2007 roku;
- 14 i 22 grudnia 2007 roku.

50. Podczas pobytu w Areszcie Śledczym w Krakowie od dnia 7 do dnia 21 marca 2007 roku skarżący nie mógł wykonywać żadnych rozmów telefonicznych i nie korzystał z żadnego widzenia.

E. Wniosek o zwolnienie w okresie próbnym

51. W dniu 19 maja 2010 roku Sąd Okręgowy w Elblągu odmówił uwzględnienia wniosku skarżącego o warunkowe przedterminowe zwolnienie. Sąd uznał, że wobec skarżącego nie można było postawić pozytywnej prognozy społeczno-kryminalistycznej i że proces jego resocjalizacji jeszcze się nie zakończył. Zwrócił uwagę, że zachowanie skarżącego w areszcie było właściwe, ale zauważył również, iż uznano, że był członkiem subkultury więziennej

naruszając regulamin więzienny, oraz że nie wykazał krytycznego stosunku do popełnionego przestępstwa i wreszcie, że termin zakończenia odbywania przez niego kary był odległy. Przypomniawszy, że zgodnie z dominującym orzecznictwem, warunkowe przedterminowe zwolnienie jest swojego rodzaju "nagrodą" dla więźniów, którzy przez swoje zachowanie udowodnili, że dokonali znacznych postępów w procesie ich resocjalizacji.

52. W dniu 22 czerwca 2010 roku Sąd Apelacyjny w Gdańsku nie uwzględnił zażalenia skarżącego. Podtrzymał powody powołane w postanowieniu sądu niższej instancji. Zauważył nadto, że fakt, iż skarżący podczas całego okresu odbywania kary nie otrzymał kary dyscyplinarnej i otrzymał kilkanaście nagród za swoje zachowanie nie może wystarczyć do stwierdzenia, że jego prognoza społeczno-kryminologiczna powinna być uznana za pozytywną. Następnie sąd powołał się na udział skarżącego w subkulturze więziennej, poważny charakter odbywanej kary i brak wyrzutów sumienia w odniesieniu do popełnionego przestępstwa.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE I PRAKTYKA

A. Warunki zatrzymania

53. Szczegółowe omówienie odpowiednich przepisów krajowych i praktyk odnośnie ogólnych zasad dotyczących warunków tymczasowego aresztowania w Polsce i krajowych środków prawnych dostępnych dla więźniów podnoszących, że warunki ich aresztowania były nieodpowiednie, określone zostały w wyrokach pilotażowych Trybunału w sprawach *Orchowski przeciwko Polsce*, (skarga nr 17885/04) i *Norbert Sikorski przeciwko Polsce*, (skarga nr 17599/05) wyrok z dnia 22 października 2009 roku (zobacz § § 75-85 i § § 45-88). Najnowsze zmiany omówione zostały w decyzji wydanej przez Trybunał w sprawie *Łatak przeciwko Polsce*, skarga nr 52070/08), z dnia 12 października 2010 roku (zobacz § § 25-54).

B. Długość Areszcie

54. Odpowiednie prawo krajowe i praktyka dotyczące zastosowania tymczasowego aresztowania, podstawy jego przedłużenia, zwolnienia z aresztu i zasad regulujących inne "środki zapobiegawcze", określone zostały w wyrokach Trybunału w sprawach: *Golek przeciwko Polsce* (skarga nr 31330/02, § § 27-33, wyrok z dnia 25 kwietnia 2006 roku) i *Celejewski przeciwko Polsce*, (skarga nr 17584/04, § § 22-23, wyrok z dnia 4 maja 2006 roku).

55. Odpowiednie dane statystyczne, najnowsze nowelizacje Kodeksu postępowania karnego mające na celu usprawnienie postępowania karnego, oraz odniesienia do odpowiednich materiałów Rady Europy można znaleźć w wyroku Trybunału w sprawie *Kauczor* (zobacz *Kauczor przeciwko Polsce*, skarga nr 45219 / 06, § 27-28 i 30-35, wyrok z dnia 3 lutego 2009).

C. Prawo do odwiedzin w areszcie

56. Zgodnie z art. 217 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego, oskarżony ma prawo do widzenia, pod warunkiem, że uzyskał zezwolenie na widzenie od władz, w których dyspozycji pozostaje, tj. prokuratora prowadzącego postępowanie przygotowawcze (w toku dochodzenia),

sądu pierwszej instancji (wraz rozpoczęciem rozprawy) lub sądu odwoławczego (w postępowaniu odwoławczym). Tymczasowo aresztowany ma prawo do jednogodzinnego widzenia jeden raz w miesiącu.

57. Zgodnie z paragrafem 2 i 3, widzenie powinno odbyć się w obecności funkcjonariusza służby więziennej w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt tymczasowo aresztowanego z osobą odwiedzającą, ale organ, który wydał zezwolenie może ustalić inne warunki. W praktyce istnieją 3 rodzaje widzeń: "widzenie typu otwartego" (open visit), "widzenie w obecności funkcjonariusza służby więziennej" i "widzenie typu zamkniętego" (closed visit).

58. Widzenie typu otwartego odbywa się w świetlicy przeznaczonej na wizyty. Każdy więzień i osoba go odwiedzająca mają do dyspozycji stół, przy którym mogą razem usiąść i prowadzić niekontrolowane rozmowy oraz mieć bezpośredni kontakt. Kilku osadzonych przyjmuje gości w tym samym czasie i w tym samym pomieszczeniu.

59. Widzenie w obecności funkcjonariusza służby więziennej odbywa się w tym samym pomieszczeniu, ale strażnik służby więziennej jest obecny przy stole, kontroluje przebieg widzenia, może ograniczać kontakt fizyczny, jeśli tak nakazano w zezwoleniu na widzenie, choć jego głównym zadaniem zazwyczaj jest zapewnienie, aby wizyta nie była wykorzystywana w celu utrudniania postępowania lub osiągnięcia celów niezgodnych z prawem, oraz aby zapobiec przekazywaniu jakiegokolwiek przedmiotów zabronionych.

60. Widzenie typu zamkniętego odbywa się w specjalnym pomieszczeniu. Więzień jest oddzielony od osoby odwiedzającej szybą z tworzywa sztucznego i komunikuje się za pośrednictwem wewnętrznego telefonu.

III. WŁAŚCIWE PRZEPISU PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO

61. Odpowiednie fragmenty Zalecenia Rec (2006) 2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych, przyjęty w dniu 11 stycznia 2006 roku stanowią co następuje:

"Część II Warunki pozbawienia wolności

Kontakt ze światem zewnętrznym

24.1 Więźniowie mają prawo porozumiewania się, tak często jak jest to możliwe, poprzez listy, telefon lub inne formy komunikacji z ich rodzinami oraz z innymi osobami oraz przedstawicielami organizacji zewnętrznych oraz do odwiedzin tych osób.

24.2 Komunikacja i wizyty mogą być poddane ograniczeniom i monitoringowi potrzebnym ze względu na wymogi prowadzonego postępowania karnego, utrzymania porządku, bezpieczeństwa osób i instytucji, zapobiegania przestępstwom karnym oraz ochrony ofiar przestępstwa, jednak takie ograniczenia, włączając w to szczególne ograniczenia zarządzone przez władze sądowe będą mimo to zezwalać na dopuszczalny minimalny kontakt.

24.3 Prawo krajowe określa podmioty krajowe i międzynarodowe oraz funkcjonariuszy publicznych, z którymi komunikacja więźniów nie jest ograniczana.

24.4 Wizyty zorganizowane są w sposób, który pozwala więźniom na podtrzymanie i rozwijanie w tak dalece jak to jest możliwe normalnych więzi rodzinnych.

24.5 Władze więzienne służą więźniom pomocą w podtrzymaniu odpowiednich kontaktów ze światem zewnętrznym oraz dostarczają im w tym celu odpowiedniego wsparcia socjalnego.

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 3 KONWENCJI

62. Skarżący zarzucił naruszenie Artykułu 3 Konwencji, podnosząc, że był przetrzymywany w przeludnionych celach, i że Państwo nie zapewniło mu odpowiednich warunków bytowych podczas całego okresu jego tymczasowego aresztowania.

A. Sprzeciwu Rządu z powodu wyczerpania krajowych środków odwoławczych

63. Artykuł 35 § 1 Konwencji, we właściwym fragmencie stanowi co następuje:

"1. Trybunał może rozpatrywać sprawę dopiero po wyczerpaniu wszystkich środków odwoławczych, zgodnie z powszechnie uznanymi zasadami prawa międzynarodowego ... "

64. Rząd podniósł, że skarżący nie wyczerpał dostępnych mu krajowych środków prawnych, zgodnie z Artykułem 35 § 1 Konwencji. Podniósł zarzuty podobne do tych powołanych w sprawie *Łatak przeciwko Polsce* (zobacz *Łatak*, cytowany powyżej, § § 63-64). W szczególności podkreślił, że skarżący został przeniesiony do celi, w której miał zapewnioną ustawową normy minimum 3 m² powierzchni na osobę, wkrótce po wydaniu pilotażowych wyroków w sprawach *Orchowski* i *Norbert Sikorski*. W tych okolicznościach sytuacja, która doprowadziła do naruszenia zarzucanego Artykułu 3 Konwencji już nie istniała, a skarżący powinien wytoczyć powództwo cywilne na podstawie art. 24 w związku z art. 448 Kodeksu cywilnego, w celu dochodzenia odszkodowania za wcześniejsze naruszenie.

65. W związku z powyższym, Rząd zwrócił się do Trybunału o odrzucenie skargi z powodu niewykorzystania krajowych środków odwoławczych, zgodnie z Artykułem 35 § 1 Konwencji.

B. stanowisko skarżącego

66. Skarżący w sposób ogólny nie zgodził się z powyższymi argumentami i stwierdził, że rozwiązanie zaproponowane przez Rząd nie mogło zostać uznane za "skuteczne" w rozumieniu Artykułu 35 § 1 Konwencji.

C. Wnioski Trybunału

67. Trybunał badał już podobny zarzut podniesiony przez Rząd we wspomnianej powyżej sprawie *Łatak przeciwko Polsce* i rozważył te argumenty nie tylko w kontekście tego konkretnego skarżącego, ale również w odniesieniu do innych rzeczywistych lub potencjalnych skarżących w podobnych sprawach (zobacz *Łatak*, cytowany powyżej, § § 71-85).

68. Czyniąc to, Trybunał miał na uwadze fakt, że w dniu wydania decyzji toczyło się przed Trybunałem 271 spraw, w których skarżący wnieśli skargi o podobnym charakterze, zarzucając naruszenie Artykułu 3 Konwencji, w ten sposób, że w różnych okresach i przez różny czas byli negatywnie dotknięci tym samym problemem strukturalnym, będąc osadzonymi w przeludnionych, niehigienicznych celach (tamże, w § 84).

69. Po stwierdzeniu, że powództwo cywilne w ramach art. 24 w związku z art. 448 Kodeksu cywilnego może być uznane za "skuteczny środek" w rozumieniu Artykułu 35 § 1 Konwencji od dnia 17 marca 2010 roku, oraz uwzględniając trzyletni termin przedawnienia do wniesienia takiej skargi, Trybunał orzekł, że generalnie we wszystkich sprawach, w których, w czerwcu 2008 roku, zarzucane naruszenie zostało wyeliminowane poprzez umieszczenie skarżącego w warunkach zgodnych z Konwencją lub zakończyło się *ipso facto*, ponieważ skarżący został zwolniony, skarżący ci winni wnieść powództwo cywilne o zadośćuczynienie za naruszenie dóbr osobistych i odszkodowanie (tamże odpowiednio § 85 i § 76).

70. W niniejszej sprawie sytuacja, która doprowadziła do domniemanego naruszenia Artykułu 3 Konwencji zakończyła się w dniu 26 listopada 2009 roku, kiedy to - jak wynika z oświadczeń przekazanych przez skarżącego, które są zgodne z oświadczeniami Rządu - skarżący został umieszczony w celi, w której ustawowy minimalny wymóg powierzchni 3 m² na osobę był przestrzegany (zobacz powyżej, § § 33 i 38). Wobec powyższego oraz uwzględniając fakt, że ma on nadal czas na przygotowanie i złożenie do polskich sądów cywilnych skargi na podstawie art. 24 w związku z art. 448 Kodeksu cywilnego, powinien, przed złożeniem skargi do Trybunału zarzucającej naruszenie Konwencji, próbować dochodzić roszczeń na szczeblu krajowym.

71. W każdym razie, od dnia 6 grudnia 2009 roku, czyli od dnia, w którym Artykuł 110 § 2 (f) Kodeksu karnego wykonawczego wszedł w życie, osadzony przetrzymywany w warunkach, w których powierzchnia na osobę jest mniejsza niż ustawowe minimum może złożyć skargę do sądu rejonowego i zaskarżyć decyzję administracji więziennej naruszającą ten wymóg (zobacz *Łatak* cytowany powyżej, § § 42-43 i 86-87).

72. Wynika stąd, że ta część skargi musi zostać odrzucona na podstawie Artykułu 35 § 1 i 4 Konwencji z powodu niewyczerpania krajowych środków odwoławczych.

II. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 5 § 3 KONWENCJI

73. Skarżący zarzucił nadmierną długość jego tymczasowego aresztowania. Powołał się na Artykuł 5 § 3 Konwencji, który w omawianym zakresie stanowi co następuje:

"Każdy zatrzymany lub aresztowany zgodnie z postanowieniami ustępu 1 (c) niniejszego artykułu ... ma prawo być sądzony w rozsądnym terminie albo zwolniony na czas postępowania. Zwolnienie może zostać uzależnione od udzielenia gwarancji zapewniających stawienie się na rozprawę. "

74. Rząd zakwestionował ten argument.

A. Dopuszczalność skargi

75. Trybunał zauważa, że skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu Artykułu 35 § 3 Konwencji. Ponadto zauważa, że nie jest ona niedopuszczalna z jakichkolwiek innych powodów. Należy zatem uznać ją za dopuszczalną.

B. Meritum skargi

1. Okres, który należy wziąć pod uwagę

76. Tymczasowe aresztowanie skarżącego rozpoczęło się w dniu 12 stycznia 2005 roku, kiedy został aresztowany pod zarzutem handlu narkotykami, które to przestępstwo miało być popełnione w ramach działalności zorganizowanej grupy przestępczej.

77. Skarżący pozostawał w areszcie do momentu skazania go przez sąd pierwszej instancji w dniu 30 grudnia 2008 roku. Według informacji uzyskanych przez Trybunał, skazanie skarżącego nie zostało do dnia dzisiejszego uchylone.

78. W związku z tym okres, który należy brać pod uwagę wynosi prawie 4 lata.

2. Oświadczenia stron

79. Skarżący twierdził, że jego tymczasowe aresztowanie było nadmiernie długotrwałe. Podkreślił również, że nie było żadnych oznak, że mógłby on w jakikolwiek sposób próbować utrudniać prawidłowy tok postępowania.

80. Rząd utrzymywał, że w niniejszym sprawie wszystkie kryteria stosowania i przedłużenia tymczasowego aresztowania skarżącego zostały spełnione i że władze wykazały "szczególną staranność" w prowadzeniu postępowania. Podkreślił, że postępowanie było prowadzone przeciwko skarżącemu i 6 innym współoskarżonym, którzy łącznie zostali oskarżeni o 12 przestępstw, w tym o zarzut handlu znacznymi ilościami narkotyków. Rząd wskazał, że akt oskarżenia składał się z 22 tomów akt sprawy. Zdaniem Rządu, władze krajowe prowadziły postępowanie sądowe z należytą starannością, przeprowadzając średnio dwie rozprawy w ciągu miesiąca - w ten sposób odbyto w sumie 73 terminów rozprawy od rozpoczęcia postępowania w dniu 25 marca 2005 roku do dnia 16 kwietnia 2008, dniu, kiedy to

Rząd złożył pisemne obserwacje co do istoty sprawy. Rząd uznał, że podstawy powoływane przez sądy krajowe jako uzasadniające przedłużenie tymczasowego aresztowania skarżącego były odpowiednie i wystarczające, aby uzasadnić całkowity czas jego trwania.

3. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne

81. Ogólne zasady dotyczące prawa "do procesu w rozsądnym terminie albo zwolnienia na czas postępowania", gwarantowanego przez Artykuł 5 § 3 Konwencji, zostały określone w licznych wcześniejszych orzeczeniach (zobacz., między innymi, *Kudła przeciwko Polsce* [GC], skarga nr 30210/96, § 110 i następne ECHR 2000-XI; *McKay przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [GC], skarga nr 543/03, § § 41-4, ECHR 2006-X, z późn. referencje).

(b) Zastosowanie powyższych zasad w niniejszej sprawie

82. W postanowieniu o zastosowaniu tymczasowego aresztowania władze krajowe, oprócz uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa skierowanego przeciwko skarżącemu, oparły się głównie na czterech podstawach, a mianowicie (1) poważnym charakterze przestępstwa, o które został oskarżony, (2) surowości grożącej mu kary, (3) potrzebie zapewnienia prawidłowego toku postępowania, w szczególności ryzyku, że mógłby on próbować fałszować dowody oraz (4) złożoności sprawy (zobacz paragraf 8, 10, 12, 13 i 15 powyżej).

83. Skarżący został oskarżony o przestępstwo handlu narkotykami popełnione w ramach działalności zorganizowanej grupy przestępczej (zobacz paragraf 13 powyżej). Zdaniem Trybunału, fakt, że sprawa dotyczyła członka takiej grupy przestępczej powinien być brany pod uwagę przy ocenie zgodności z artykułem 5 § 3 Konwencji (zobacz *Bak przeciwko Polsce*, skarga nr 7870/04, § 57, wyrok z dnia 16 stycznia 2007 roku).

84. Trybunał zauważa, że w przedmiotowej sprawie żadne z postanowień, wydanych w przedmiocie przedłużenia tymczasowego aresztowania skarżącego nie zawierało uzasadnionych i przekonujących argumentów dotyczących ryzyka, że skarżący mógłby fałszować dowody, zastraszać świadków lub w inny sposób próbować zakłócać prawidłowy przebieg procesu. Dlatego też, w przypadku braku wskazania istotnego zagrożenia, jakie zwolnienie skarżącego stworzyłoby dla prawidłowego toku postępowania, argument ten nie może uzasadniać całkowitego okresu tymczasowego aresztowania skarżącego.

85. Ponadto, według władz krajowych, prawdopodobieństwo wymierzenia skarżącemu surowej kary stworzyło domniemanie, że mógłby on utrudniać postępowanie. Jednakże Trybunał przypomina, że pomimo, iż surowość grożącej kary jest ważnym elementem w ocenie ryzyka ucieczki lub popełnienia kolejnego przestępstwa, powaga zarzutów sama w sobie nie może uzasadniać długiego okresu tymczasowego aresztowania (zobacz *Micha przeciwko Polsce*, skarga nr 13425/02, § 49, wyrok z dnia 4 maja 2006 roku).

86. Jeśli chodzi o złożoność sprawy, uwaga Trybunału została zwrócona na charakter zarzucanych skarżącemu czynów, liczbę oskarżonych (7) i obszerny materiał dowodowy. Wydaje się jednak, że władze powołały się na złożony charakter sprawy w sposób bardzo ogólny.

87. Trybunał jest zdania, że podczas, gdy wszystkie powyższe czynniki mogą uzasadniać nawet stosunkowo długi okres tymczasowego aresztowania, nie dają sądom krajowym nieograniczonego uprawnienia do przedłużenia tego środka zapobiegawczego. Wydaje się nadto, że władze nie przewidziały możliwości zastosowania wobec skarżącego innych środków zapobiegawczych.

88. Wreszcie, Trybunał zauważa, że sądy krajowe, w szczególności Sąd Apelacyjny, często powoływały się na fakt, że jeden ze współoskarżonych pozostawał do dyspozycji innego organu oraz na trudności wynikające z tego faktu, w szczególności problemy z konwojowaniem tej osoby na rozprawę prowadzoną przeciwko skarżącemu. W związku z tym Trybunał uważa, że główna odpowiedzialność za właściwą organizację postępowania karnego oraz zapewnienie terminowego i skutecznego uczestnictwa w nim wszystkich jego stron należy do państwa, tym bardziej, w takich sytuacjach jak obecna, gdzie osoby, których obecność na rozprawach jest wymagana, pozostają do dyspozycji innego organu państwa.

89. Mając na uwadze powyższe, a nawet biorąc pod uwagę fakt, że sądy stanęły przed szczególnie trudnym postępowaniem w sprawie dotyczącej zorganizowanej grupy przestępczej o charakterze międzynarodowym, Trybunał stwierdza, że powody powołane przez władze krajowe nie mogą uzasadniać całkowitego okresu tymczasowego aresztowania skarżącego. W tych okolicznościach, uważa, że nie jest konieczne badanie, czy postępowanie było prowadzone ze szczególną starannością.

90. Doszło więc do naruszenia artykułu 5 § 3 Konwencji.

III. ZARZUT NARUSZENIA PRAWA DO RZETELNEGO PROCESU SĄDOWEGO PRZEWIDZIANEGO ARTYKUŁEM 6 § 1 KONWENCJI

91. W piśmie, które wpłynęło do Trybunału w dniu 15 stycznia 2009 roku skarżący, powołując się na Artykuł 5 Konwencji, twierdził, że postępowanie karne prowadzone przeciwko niemu było nierzetelne z uwagi na fakt, iż sąd arbitralnie ocenił dowody.

92. W innym piśmie z dnia 7 czerwca 2010 roku skarżący zarzucił naruszenie Artykułów 3, 10 i 14 Konwencji, twierdząc, że władze krajowe niesłusznie odmówiły wydania zezwolenia na jego warunkowe przedterminowe zwolnienie.

93. Trybunał uważa, że obydwa nowe zarzuty należy rozpatrywać z punktu widzenia Artykułu 6 § 1 Konwencji, który w omawianym zakresie stanowi co następuje:

"1. W rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach obywatelskich lub każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu, każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą".

A. nierzetelność postępowania karnego

94. Trybunał zauważa, że zgodnie z informacjami zawartymi w aktach sprawy, postępowanie karne przeciwko skarżącemu aktualnie znajduje się na etapie postępowania kasacyjnego prowadzonego przez Sąd Najwyższy.

95. Skarga dotycząca nierzetelnego procesu jest więc przedwczesna i powinna zostać odrzucona zgodnie z Artykułem 35 § 1 i 4 Konwencji, z powodu niewyczerpania środków krajowych.

B. Odmowa warunkowego przedterminowego zwolnienia

96. Trybunał zauważa, że postępowanie dotyczące warunkowego przedterminowego zwolnienia skarżącego nie odnosi się do rozpoznania stawianych mu zarzutów w sprawie karnej, bowiem kwestia ta została rozstrzygnięta w prawomocnym wyroku w jego sprawie. W związku z tym Trybunał stwierdza, że ta część Artykułu 6 § 1 Konwencji, która odnosi się do spraw karnych, nie ma tu odniesienia (*Enea przeciwko Włochom* [GC], skarga nr 74912/01, § 97).

97. W odniesieniu do tej części Artykułu 6 Konwencji, która odnosi się do spraw cywilnych, należy przypomnieć, że choć w przeszłości orzecznictwo Trybunału i Komisji zwyczajowo stwierdzało, że skargi dotyczące rozpoznawania wniosków o zwolnienie z odbycia reszty kary lub odnoszące się do kwestii dotyczących warunków wykonywania kary pozbawienia wolności, leżą poza zakresem Artykułu 6 § 1 Konwencji (*Neumeister przeciwko Austrii*, 1936/63, wyrok z dnia 27 czerwca 1968 roku, § 22-3, seria A, nr 8,.. *A.B. przeciwko Szwajcarii*, skarga nr 20872/92, Decyzja Komisji wyrok z dnia 22 lutego 1995 roku, Decisions and Reports (DR) 80, s. 66; *Lorsé i inni przeciwko Holandii*, skarga nr 52750/99, wyrok z dnia 4 lutego 2003 roku;. *Montcornet de Caumont przeciwko Francji* (dec.), skarga nr 59290/00, ECHR 2003 VII), to niedawno została wprowadzona pewna zmiana w jego orzecznictwie w odniesieniu do procedury ustanowionej w ramach więziennictwa. Na przykład Trybunał orzekł, że właściwa część Artykułu 6 § 1 Konwencji ma zastosowanie, do postępowania w sprawie środków bezpieczeństwa i dyscypliny służb penitencjarnych (*Enea*, cytowany powyżej, § 98; *Ganci przeciwko Włochom*, skarga nr 41576/98, § 20. -6, ECHR 2003-XI; *Musumeci przeciwko Włochom*, skarga nr 33695/96, § 36, wyrok z dnia 11 stycznia 2005 roku;. *Gülmez przeciwko Turcji*, skarga nr 16330/02, § 27-31, wyrok z dnia 20 maja 2008 roku;. *Stegarescu i Bahrin przeciwko Portugalii*, skarga nr 46194/06, § 35-9, wyrok z dnia 6 kwietnia 2010 roku), a ostatnio także w ramach postępowania dotyczącego tymczasowego zwolnienia z odbycia reszty kary (zobacz *Boulois przeciwko Luksemburgowi*, skarga nr 37575/04, § 55-66, wyrok z dnia 14 grudnia 2010 roku, obecnie przed Wielką Izbą).

98. Trybunał nie musi jednak uznać za konieczne ustalenie, czy postępowanie wszczęte przez skarżącego w związku z jego przedterminowym zwolnieniem dotyczyło "sporu „o prawo” w rozumieniu Artykułu 6 § 1 Konwencji i czy domniemane prawo miało z tych powodów charakter "cywilny".

99. Nawet zakładając zastosowanie Artykułu 6 § 1 Konwencji do postępowaniu zaskarżonego przez skarżącego, Trybunał zauważa, że w niniejszej sprawie, wniosek skarżącego o warunkowe przedterminowe zwolnienie został rozpoznany przez sądy krajowe w dwóch instancjach. Sądy oddaliły wniosek skarżącego dobrze uzasadnionymi i przekonującymi postanowieniami, które nie ujawniły istnienia arbitralności lub jakiegokolwiek niesłuszności z ich strony (zobacz paragraf 51 i 52 powyżej). Uwzględniając powyższe okoliczności, Trybunał uznał, że skarżący nie został pozbawiony "prawa do rzetelnego procesu sądowego (...)", wymaganego przez Artykuł 6 § 1 Konwencji.

100. Wynika z tego, że zarzut odnośnie nierzetelności postępowania dotyczącego warunkowego przedterminowego zwolnienia jest w sposób oczywisty bezzasadny w rozumieniu Artykułu 35 § 3 Konwencji i musi zostać odrzucony zgodnie z Artykułem 35 § 4 Konwencji.

IV. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 8 § 1 KONWENCJI

101. Powołując się na Artykuł 8 Konwencji, skarżący zarzucił, że podczas całego okresu jego aresztowania doszło do nieproporcjonalnych ograniczeń w kontaktach z jego rodziną podczas widzeń w ten sposób, że był niepotrzebnie oddzielony od osób go odwiedzających szybą z tworzywa sztucznego i mógł rozmawiać z nimi jedynie za pośrednictwem wewnętrznego telefonu. Artykuł 8 Konwencji stanowi, co następuje:

"1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.

2. Nie jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa z wyjątkiem przypadków jest zgodne z prawem i są konieczne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, bezpieczeństwa publicznego lub dobrobyt gospodarczy kraju, na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób".

102. Rząd zakwestionował ten argument.

A. Dopuszczalność skargi

103. Trybunał stwierdza, że ta część skargi nie jest w sposób oczywisty nieuzasadniona w rozumieniu Artykułu 35 § 3 Konwencji. Trybunał stwierdza dalej, że nie jest ona niedopuszczalna na jakiegokolwiek innej podstawie. A zatem musi zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum skargi

1. Argumenty stron

104. Rząd twierdził, że fakt oddzielenia osadzonych od osób odwiedzających szybą z tworzywa sztucznego szybą i kontakt z nimi jedynie za pośrednictwem wewnętrznego telefonu stanowi generalną zasadę dla osób tymczasowo aresztowanych i jest normą, w pełni zgodną z odpowiednimi przepisami Kodeksu karnego wykonawczego dotyczącymi widzeń z osobami tymczasowo aresztowanymi. Wyjątki od tej zasady mogą być określone tylko przez organ krajowy, tj. sąd lub prokuratora i są fakultatywne, gdyż władze nie są zobowiązane przez prawo do podjęcia decyzji w tym zakresie. Z tego powodu fakt oddzielenia osadzonych od osób odwiedzających szybą i komunikowanie się z nimi za pośrednictwem wewnętrznego telefonu, nie stanowi "ingerencji" w prawo skarżącego do poszanowania jego życia rodzinnego.

105. Rząd ponadto utrzymywał, że skarżący miał prawo do odwiedzin jego rodziny od samego początku jego aresztowania, tj. od dnia 12 stycznia 2005 roku i podkreślił, że prawie wszystkie wnioski złożone przez członków rodziny skarżącego, były uwzględnione. Rząd uznał, że nie wprowadzono restrykcji w kontaktach skarżącego z jego odwiedzającymi. Stwierdził, że pewne ograniczenia życia prywatnego i rodzinnego skarżącego były związane z faktem pozbawienia go wolności i że były one niezbędne dla zapewnienia prawidłowego przebiegu postępowania karnego prowadzonego przeciwko niemu. Zdaniem Rządu, władze

krajowe zachowały równowagę między potrzebą zapewnienia prawidłowego toku postępowania a prawem skarżącego.

106. Skarżący twierdził, że ograniczenia kontaktów z jego rodziną były niepotrzebne i nieuzasadnione.

2. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne

107. Trybunał przypomina, że tymczasowe aresztowanie, podobnie jak wszelkie inne środki pozbawienia osoby wolności, wiąże się nieodłącznie z ograniczeniem życia prywatnego i rodzinnego. Jednak zasadniczą częścią prawa zatrzymanego jest prawo do poszanowania życia rodzinnego, które władze umożliwiają mu, lub w razie potrzeby, pomagają w utrzymaniu kontaktu z jego bliską rodziną (zobacz *Klamecki przeciwko Polce* (nr 2), skarga nr 31583/96, § 144, wyrok z dnia 3 kwietnia 2003 roku; *Lesiak przeciwko Polsce*, skarga nr 19218/07, § 73, wyrok z dnia 1 lutego 2011 roku).

Ponadto, zgodnie z zaleceniami odpowiednich przepisów Europejskich Reguł Więziennych, uzgodnienia dotyczące wizyty rodziny w areszcie powinny być takie, aby w jak najbardziej możliwy sposób zezwalały więźniom na utrzymywanie i rozwijanie stosunków rodzinnych w normalny sposób.

108. Restrykcje, takie jak ograniczenie liczby widzeń rodziny, nadzór nad tymi widzeniami, oraz gdy jest to uzasadnione ze względu na charakter przestępstwa, poddanie oskarżonego pod specjalny nadzór/reżim więzienny lub szczególne ustalenia dotyczące widzeń, stanowią naruszenie jego praw na podstawie Artykułu 8 Konwencji, ale same z siebie nie są sprzeczne z tym przepisem (zobacz np. *Kučera przeciwko Słowacji*, skarga nr 48666/99, § 127-8, ECHR 2007 IX).

109. Jednak jakiegokolwiek ograniczenie tego rodzaju musi być "zgodnie z prawem", musi dążyć do jednego lub kilku uzasadnionych celów wymienionych w ustępie 2 Artykułu 8 Konwencji i dodatkowo, musi być uzasadnione jako "konieczne w demokratycznym społeczeństwie".

110. Co do tego ostatniego kryterium, Trybunał podkreśla nadto, że pojęcie "konieczności" w rozumieniu Artykułu 8 Konwencji oznacza, że ingerencja musi być uzasadniona względami społecznymi, których istnienie musi być potwierdzone przez pozwane państwo, w szczególności, że musi być proporcjonalne do słusznego celu. Oceniając, czy ingerencja była "konieczna" Trybunał weźmie pod uwagę swobodny margines oceny pozostawiony organom państwa (zobacz między innymi, *Płoski przeciwko Polsce*, skarga nr 26761/95, § 35, wyrok z dnia 12 listopada 2002 roku; i *Bagiński przeciwko Polsce*, skarga nr 37444/97, § 89, wyrok z dnia 11 października 2005 roku).

(b) Zastosowanie powyższych zasad w niniejszej sprawie

(i) Wystąpienie ingerencji

111. Trybunał zauważa, że od momentu rozpoczęcia tymczasowego aresztowania skarżącego w styczniu 2005 roku, miał on prawo do co najmniej jednego widzenia rodziny raz w miesiącu i że widzenia te rzeczywiście miały miejsce, z wyjątkiem incydentu z udziałem żony skarżącego w marcu 2005 roku (zobacz paragraf 42 powyżej). Ponadto, w świetle uwag

złożonych zarówno przez skarżącego i przez Rząd, można zauważyć, że podczas, gdy niektóre widzenia z członkami rodziny skarżącego były prowadzone w sposób umożliwiający odwiedzającym bezpośredni kontakt ze skarżącym, w wielu przypadkach zostali oni oddzieleni od niego szybą z tworzywa sztucznego i komunikowali się z nim za pomocą telefonu wewnętrznego (zobacz paragraf 41-50 powyżej).

112. Trybunał uważa, że fakt częstego oddzielania skarżącego od członków rodziny szybą z tworzywa sztucznego i konieczność komunikowania się z nimi jedynie przez telefon wewnętrzny, w czasie krótkich i stosunkowo rzadkich - zwykle jeden raz w miesiąc - widzeń, stanowił „ingerencję” w korzystanie z prawa skarżącego zagwarantowanego przez Artykuł 8 Konwencji.

(ii) Czy ingerencja była "zgodna z prawem"

113. Trybunał zauważa, że zaskarżone metody stosowane były na mocy art. 217 Kodeksu karnego wykonawczego. Przepis ten, w brzmieniu obowiązującym w danym czasie, dawał właściwemu organowi (prokuraturze lub sądowi) prawo do udzielenia zgody na wizytę rodziny w więzieniu i określenia sposobu, w jaki miała ona przebiegać. Trybunał zauważa również, że zgodnie z zasadą zawartą w paragrafie 2 powołanego przepisu, odwiedzający nie mogą mieć bezpośredniego kontaktu fizycznego z osobą tymczasowo aresztowaną, a wizyty są nadzorowane przez funkcjonariusza służby więziennej, chyba, że organ, który wydał zezwolenie na widzenie zdecyduje inaczej (zobacz paragraf 59 powyżej). W konsekwencji Trybunał ma pewność, że ingerencja była "zgodna z prawem".

(iii) czy ingerencja dążyła do "słusznego celu"

114. Trybunał przypomina, że sprawy dotyczących przestępczości zorganizowanej z natury charakteryzują się występowaniem znacznego ryzyka, że oskarżony może w zмовie z innymi oskarżanymi, bądź w inny sposób utrudniać postępowanie z pomocą osób go odwiedzających (zobacz *Bak*, cytowany powyżej, § 57). Kwestionowane metody mogą być wobec tego uznane za podjęte w celu ochrony porządku i zapobieganiu przestępstwom, co jest słusznym celem zgodnie z Artykułem 8 Konwencji.

(iv) Czy ingerencja była "konieczna w społeczeństwie demokratycznym"

115. Trybunałowi pozostaje ustalenie, czy władze krajowe zachowały właściwą równowagę między potrzebą zagwarantowania prawidłowego toku postępowania w sprawie skarżącego a prawem do poszanowania jego życia rodzinnego podczas jego tymczasowego aresztowania.

116. Trybunał stwierdza na wstępie, na podstawie oświadczeń skarżącego i Rządu, że podczas całego okresu aresztowania skarżący regularnie uzyskiwał widzenia z żoną i innymi członkami rodziny. Nie można zatem uznać, że władze uniemożliwiały mu kontakt z jego rodziną i dziećmi.

117. Trybunał przyznaje, że początkowo ze względu na charakter zarzucanych skarżącemu czynów dotyczących przestępczości zorganizowanej, odwołanie się do pewnych ograniczeń można było uznać za racjonalne i niezbędne z punktu widzenia celów realizowanych przez władze, mimo że w nieunikniony sposób wywierało to negatywne skutki dla życia rodzinnego skarżącego. Zainteresowanie władz krajowych w ograniczaniu bezpośredniego

kontaktu osób odwiedzających ze skarżącym może być również w pewnym stopniu uznane jako uzasadnione w świetle incydentu z żoną skarżącego z marca 2005 roku (opisane powyżej w paragrafie 41).

118. Jednakże zauważyć należy, że władze krajowe zamiennie zezwalały rodzinie skarżącego na różne rodzaje widzeń: albo w sposób zezwalający na bezpośredni kontakt skarżącego z osobami go odwiedzającymi albo w sposób uniemożliwiający taki kontakt. Z informacji przedstawionych przez skarżącego i przez Rząd - choć różniących się, jako że obejmują różne okresy tymczasowego aresztowania skarżącego (zobacz paragraf 41-50 powyżej) - jednoznacznie wynika, że skarżący był oddzielony od osób go odwiedzających szybą z tworzywa sztucznego i komunikował się z nimi jedynie za pośrednictwem wewnętrznego telefonu, przez około połowę ogólnej liczby widzeń. Pozostałe widzenia z rodziną, do których skarżący miała prawo, odbywały się bez takich ograniczeń.

119. Na podstawie materiału zgromadzonego przez Trybunał, trudno jest dostrzec jakiś spójny model stosowania wyżej wymienionych ograniczeń. Rząd nie przedstawił wiarygodnego wyjaśnienia, dlaczego w trakcie postępowania władze krajowe w niektórych przypadkach uznały za konieczne, aby ograniczyć jego bezpośredni kontakt z rodziną, podczas gdy w innych przypadkach nie widziały przeszkody dla takiego kontaktu. W przypadku braku przekonujących wyjaśnień ze strony władz lub Rządu, Trybunał wnioskuje, że ograniczenia bezpośredniego kontaktu skarżącego z rodziną zostały zastosowane przez władze krajowe w sposób arbitralny i przypadkowy.

120. Należy również dodać, że sądy krajowe nie wzięły pod uwagę możliwości zastosowania środków alternatywnie zapewniających, że kontakt skarżącego z rodziną nie doprowadziłby do żadnych ukartowanych działań lub w inny sposób utrudniłby proces przeprowadzania postępowania dowodowego, jak na przykład, poddanie wizyt nadzorowi funkcjonariusza służby więziennej - możliwość wyraźnie przewidziana przez odpowiednie przepisy prawa krajowego (zobacz paragraf 59 powyżej) - lub inne ograniczenia dotyczące charakteru, częstości i czasu trwania kontaktu (zobacz *Eryk Kozłowski przeciwko Polsce*, skarga nr 12269/02, § 77, wyrok z dnia 4 listopada 2008 roku). Nie uzasadniono żadnego z powodów decyzji, ograniczając się jedynie do krótkiej, lakonicznej odmowy, sporządzonej odręcznie na wnioskach składanych przez skarżącego i członków jego rodziny.

121. W tych okolicznościach oraz mając na względzie czas trwania ograniczeń fizycznego kontaktu skarżącego z rodziną oraz przypadkowe i arbitralnych ich stosowanie, Trybunał stwierdza, że wykracza to poza granice tego, co jest konieczne w demokratycznym społeczeństwie, aby „zapewnić ochronę porządku i zapobiec przestępstwom”, wprowadzając poważne obciążenie dla skarżącego i powodując ciężkie skutki dla jego życia rodzinnego. Trybunał uznaje zatem, że władzom krajowym nie udało się zapewnić właściwej równowagi między zastosowanymi środkami a celem, który starały się osiągnąć.

(c) Wniosek

122. W związku z tym doszło do naruszenia artykułu 8 Konwencji w stosunku do prawa skarżącego do poszanowania jego życia prywatnego i rodzinnego.

V. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 46 KONWENCJI

123. Artykuł 46 Konwencji stanowi:

"1. Wysokie Układające się Strony zobowiązują się do przestrzegania ostatecznego wyroku Trybunału we wszystkich sprawach, w których są stronami.

2. Ostateczny wyrok Trybunału przekazuje się Komitetowi Ministrów, który czuwa nad jego wykonaniem. "

A. Oświadczenia stron

1. Skarżący

124. Skarżący nie przedłożył żadnych uwag dotyczących tego przepisu.

2. Rząd

125. Rząd odwołał się do argumentów przedstawionych wcześniej w sprawie *Figas przeciwko Polsce* (skarga nr 7883/07, § § 41-44, wyrok z dnia 23 czerwca 2009 roku).

126. Rząd stwierdził, że biorąc pod uwagę starania polskich władz i zmiany legislacyjne, które są i zostały już przez nie podjęte, w celu rozwiązania problem nadmiernej długości tymczasowego aresztowania, nie można powiedzieć, że Polska nie wywiązała się z obowiązku przestrzegania wyroków Trybunału wynikającego z Artykułu 46 Konwencji.

B. Ocena Trybunału

127. W sprawie *Kauczor przeciwko Polska* (zobacz *Kauczor*, cytowany powyżej, § 58 i następne z dalszymi odniesieniami) Trybunał stwierdził, że Uchwała z 2007 roku łącznie z liczbą wyroków i spraw będących nadal w toku podnoszących problem niezgodnej z Artykułem 5 § 3 Konwencji nadmiernej długości tymczasowego aresztowania, pokazującej, że naruszenie prawa skarżącego na podstawie artykułu 5 § 3 Konwencji wywodzi się z istotnego problemu wynikającego z nieprawidłowego funkcjonowania polskiego wymiaru sprawiedliwości, który dotyczy i może w przyszłości dotyczyć niezidentyfikowanej jeszcze, ale potencjalnie znacznej liczby osób oskarżonych w postępowaniu karnym.

128. W tej sprawie, podobnie, jak w innych, licznych podobnych sprawach dotyczących tymczasowego aresztowania, władze nie uzasadniły przedłużenia aresztowania skarżącego podając właściwe i wystarczające powody (zobacz paragraf 82-89 powyżej). W konsekwencji Trybunał nie widzi powodu do odstępstw od ustaleń dokonanych w sprawie *Kauczor* co do istnienia problemu strukturalnego i potrzeby przyjęcia przez państwo polskie środków w celu poprawienia sytuacji (zobacz *Kauczor*, cytowany powyżej, paragraf 60 i 62).

VI. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

129. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

"Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie ".

A. Szkoda

130. Skarżący domagał się kwoty 36.250 Euro (145.000 zł) w odniesieniu do "udokumentowanej" szkody majątkowej i kwoty 6.180 Euro za "nie udokumentowaną" szkodę majątkową.

131. Rząd podniósł, że roszczenia skarżącego były całkowicie bezpodstawne.

132. Trybunał nie dostrzega żadnego związku przyczynowego między stwierdzonym naruszeniem a domniemaną szkodą majątkową; dlatego też odrzuca tę części roszczenia.

133. Z drugiej strony, uważa, że skarżący musiał doznać długotrwałej szkody niematerialnej. W związku z tym, orzekając na zasadzie słuszności, Trybunał przyznaje skarżącemu z tego tytułu kwotę w wysokości 2.500 Euro.

B. Koszty i wydatki

134. Skarżący zażądał również kwoty 40.000 zł tytułem kosztów i wydatków poniesionych w toku postępowania w niniejszej sprawie. Żądał nadto kwoty 3.300 Euro za koszty i wydatki poniesione przez jego syna w związku ze sprawą, jak również kwoty 40.000 Euro tytułem wydatków poniesionych za opiekę nad matką. Nie przedstawił jednak żadnej faktury lub innego dokumentu potwierdzającego wszelkie koszty i wydatki poniesione w związku z tą sprawą.

135. Rząd podniósł, że koszty i wydatki poniesione przez skarżącego były bezpodstawne, poniesione dobrowolnie i bez znaczenia dla sprawy.

136. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, skarżący jest uprawniony do zwrotu kosztów i wydatków jedynie w zakresie, w jakim zostało wykazane, że zostały one faktycznie i konieczne poniesione oraz były rozsądne co do wysokości. W niniejszej sprawie, mając na względzie posiadane informacje oraz powyższe kryteria, Trybunał odrzuca roszczenie o zwrot kosztów i wydatków z uwagi na brak ich udokumentowania.

C. Odsetki za zwłokę

137. Trybunał uznaje za słuszne, że odsetki z tytułu zwłoki powinny być oparte na krańcowej stopie pożyczkowej Europejskiego Banku Centralnego, do której należy dodać trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* za niedopuszczalne zarzuty dotyczące artykułów 3 i 6 Konwencji i uznaje pozostałą część skargi za dopuszczalną;

2. *Uznaje*, że doszło do naruszenia Artykułu 5 § 3 Konwencji;

3. *Uznaje*, że doszło do naruszenia Artykułu 8 Konwencji;

4. *Uznaje*

(a) pozwane Państwo ma wypłacić skarżącemu w terminie trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się prawomocny zgodnie z artykułem 44 § 2 Konwencji, kwotę 2.500 (dwa tysiące pięćset euro), plus jakiegokolwiek podlegające płatności podatki, przeliczoną na złote polskie po kursie obowiązującym w dniu rozliczenia;

(b) że od powyższej kwoty, od chwili upływu wyżej wymienionego okresu trzech miesięcy do momentu rozliczenia, za okres zwłoki podlegają płatności proste odsetki według stawki równej krańcowej stopie pożyczkowej Europejskiego Banku Centralnego, plus trzy punkty procentowe;

5. Oddała pozostałą część roszczenia skarżącego o zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim, obwieszczono pisemnie 31 maja 2011 roku, zgodnie z Regulą 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Lawrence Early,
Kanclerz Sekcji

Nicolas Bratza,
Przewodniczący